

„EGY POLITIKAI KIVÉGZETT RAVATALÁNÁL” – KOLTAI M. GÁBOR ÍRÁSA

2021. február 7., vasárnap 17:25

Mindenki tudja, hogy ettől az épülettől miért kellett megszabadulni. A szalagokat, feliratot leszedni, a tanszékeket szétdobni a város különböző pontjaira, a hallgatókat kiköltöztetni a külvárosba, hogy óráik végeztével sietősen oszolni legyenek kénytelenek. Mindenki tudja, azok is, akik segédkeztek az aktusban, és a csilivili új helyekre hivatkoznak, vagy arra, hogy a református egyház évek óta feszt kéri vissza a helyet. (Nem kérte.)

Persze, hogy erre hivatkoznak. Mindannyian így működünk. Az ember nem szereti magát gyávának, megalkuvónak, bosszúállónak vagy opportunistának látni. Az ember önképeket gyárt, hogy saját tetteit elfogadhatóvá szelídítse. Máskülönben nem tudna tükörbe nézni. Macbeth nem akarja magát kistílú, ügyetlen gonosztevőnek látni, aki saját jobb belátása ellenére hagyta, hogy a felesége mocskos és értelmetlen politikai gyilkosságokba hajszolja őt – ezért nagyon sok energiát fektet abba, hogy inkább nagyszabású, tragikus hősnek lássa magát, aki legyőzhetetlen égi hatalmakkal viaskodik, és mi is ennek lássuk őt. Jago sem szívesen gondol arra, hogy rombolásának kiindulópontja nem több egy áhított, de el nem nyert pozíciónál, ezért őt felvonáson keresztül újabb és újabb hazugságokat gyárt, hogy tetteinek valódi okát minél mélyebbre temesse magában. Shakespeare nagyon pontosan ismeri az emberi természetet. Tudja, hogy árnyékosabb tetteinkkel nem szívesen nézünk szembe, ezért önmagunk számára is elfogadható fényben kell feltüntetnünk őket.

Koltai M. Gábor / Fotó: Kállai-Tóth Anett

Akik most új termekről, nemzeti színészképzésről, hárommilliárd forintokról, református egyházzal, kommunista oktatókról, soha nem látott fejlesztésekről vagy szutykos odúról beszélnek (magyarázatkeresés közben az ember mindenfélét mond, ami éppen az eszébe jut, összhangzó értelem csak az őszinte gondolatok mögött van), azok nem shakespeare-i gonosztevők, persze. Egyszerű alkalmazottak csupán, akik maguk is tudják, hogy a döntéseket nem ők hozzák. De attól még pontosan tisztában vannak azzal, miért kellett megszabadulni ettől az épülettől. És akkor is tisztában voltak vele, amikor széttárt karral, vihogva, vállvonogatva vagy szégyellősen végrehajtották a parancsot – meg az összes többi idétlen utasítást, jegyek átadminisztrálását egy hónappal későbbre, hogy ne kelljen úgy tenni, mintha egy megtartott félévet egy másik félév közben újra megtartanának (nem mintha ez lehetséges volna), de azért a furcsa bácsi is megnyugodjon, hogy a decemberi meg januári vizsgák papíron februárban történnek majd meg, mert ő azt mondta. (Én a magam részéről ezen nem lovagolnék túl sokat, az én óráimat például 2022-re vagy 1765-re is adminisztrálhatják, ha ettől valami kéjes izgalom tölti el őket.)

Akik mindezt véghezvitték, nem rossz emberek, sőt, a nagy részük mostanra egész biztosan meggyőzte már magát saját jó szándékáról. Mások talán az első pillanattól kezdve úgy gondolták, hogy csupa jó szándékból cselekszenek. Mégis, most mind egy cipőben járnak – építésnek igyekeznek hazudni a rombolást. Beálltak egy tett mögé, és hiába különböző emberek, most mégis ugyanaz a jelentésük. Ugyanazt képviselik, mint a kiűrt kollégiumi szobákban tobzodó, hallgatókat gyalázó, kárörvendően nevetgélő fizetett tévések. Mint a túlbuzgó sajtómunkatárs, aki ezt kiteszi az intézmény saját oldalára, aztán rájön, hogy bakot lőtt, és sietve leszedi. Az SZFE-maszkos fiatal lányokat ordítva, bazdmegelve libsikurvázó kopaszok az utcán. Vagy a pixelhiba az SZFE sebtében összetákoljt új logójában, az a kis ügyetlen piszok az „Egyetem” E betűjében, amit egy hónapja képtelenek eltüntetni. De nem is kell, mert maradéktalanul kifejezi őket. Kifejezi azt a kellemetlen, zavaró mellékgondolatot, amit bizonyára nem könnyű elhessenteni, valahányszor kiejtik vagy leírják az „egyetem” szót. Ugyanúgy kifejezi, mint a lövészezredest a Becsületkeresztje. Nemcsak azért butaság elvenni tőle, mert fölösleges és kontraproduktív gesztus, hanem azért is, mert hozzátartozik: politikai komisszár állami kitüntetéssel, ez egy embertípus, ismerős a hatvanas-hetvenes évekből; Becsületkereszt nélkül olyan lenne, mint Darth Vader a maszkja nélkül, arról lehet megismerni.

Rossz érzés, hogy egy ravatalnál állva azokról is önkéntelenül elgondolkodik az ember, akik a tettet véghezvitték. De a dolognak ez a része majd elmúlik. Mint ahogy az egész elmúlik majd. Sokak szerint az áldozat emléke tovább él, a tetteseké elenyészik. „E nyomorult hatalmaso Annyi hírt hagynak hátra, mintha télen / Elestünk, s ott maradt nyomunk a hóban: / A nap

kisüt, s anyag és forma is / Elolvad”, írja Webster. Ebben az esetben ez mégsem teljesen igaz. Igen, a nap kisüt majd, és a fiatal színészek, rendezők és operatőrök holnap is és holnapután is csodálkozva nézik majd az ügyetlenséget, az agressziót, a szándéktalanságot, a politikai opportunizmust – aztán vállat vonnak, és teszik tovább a dolgukat. De arra mindig, évtizedek múlva is emlékezni fognak, hogy itt állt egy egyetem, egy színpad meg egy kollégium, ahol több, mint fél évszázadon át játszottak, tanultak és kutattak, aztán egy napon piros és fehér szalagokat akasztottak rá, mert meg akarták védeni a játék, a tanulás és a kutatás szabadságát, végül jött néhány ember, és némi tanácstalanság után bezárta az épületet – de mivel féltek, hogy ha újra kinyitják, akkor esetleg visszateszik rá a piros és fehér szalagokat, ezért inkább gyorsan eltüntették az egészet. (Könnyebben ment, mint a pixelhibát.) Mintha attól, hogy pánikból elbontanak egy emlékművet, egyúttal az emlékek is kitörölődnének. De a valóságban ennek éppen az ellenkezője történik. Az emlékek pontosan ettől vésődnek be, visszavonhatatlanul és kitörölhetetlenül, mint a hiroszimai árnyékok a betonban. A színészek ezután is játszani és gondolkodni fognak, ahogy persze a kigyúrt kopaszok is bazdmegelni fognak a fiatal SZFE-maszkos lányokra az utcán (ennek szexuálpatólogiájáról majd máskor), és a politikai komisszárók is állami kitüntetések fognak kapni, a jobboldaliak jobbról, a baloldaliak balról. Ezek az emberek viszont beleírták a nevüket a színháztörténetbe. Ők Azok, Akik Eltüntették Az Ódryt. Ez lett a tettük, ezzel forrtak össze. Összeforrt volna a nevük egy filmmel, egy felkavaró előadással, egy tanulmánykötettel, egy forradalmi próbamódszerrel, vagy csak szimplán a szabadon, konokul és kíváncsian végzett napi munkával. De ők ezt választották. Nem lesz olyan színházi ember Magyarországon, aki nem tudja, milyen épület áll a Vas utca 2/c-ben, és egyetemi létének hatvan éves története miatt éppen 2021 februárjában ért véget.

Ez tehát egy win-win szituáció. Mindenki jól járt. A gyerekek semmivel sem lettek kevésbé szabadok, ők pedig nyomot hagytak a magyarországi kultúra történetében. Pontosán olyan nyomot, amelyet akartak.

Koltai M. Gábor

